

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.53.300718>

УДК 351.74:343.346.4(477)

А. В. Денисова, докт. юрид. наук, професор, завідувач кафедри
Одеський державний університет внутрішніх справ
Кафедра адміністративного права та адміністративного процесу
вул. Успенська, 1, Одеса, 65014, Україна
e-mail: alinadenysova99@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5551-9297>

С. В. Медведенко, доктор філософії, доцент, декан факультету
Одеський державний університет внутрішніх справ
Факультет підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності
вул. Успенська, 1, Одеса, 65014, Україна
e-mail: 7431367@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9441-8552>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ПОРУШЕННЯМ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Розвиток транспортної інфраструктури та зростання автомобільного парку неминуче призводять до збільшення дорожнього руху, що ставить перед Національною поліцією складні завдання з підтримання безпеки на дорогах та запобігання порушенням правил дорожнього руху. Дослідження засвідчує, що ефективне запобігання порушенням правил дорожнього руху потребує комплексного підходу, який враховує як організаційні, так і правові аспекти. Мета даної роботи полягає в дослідженні організаційно-правових особливостей діяльності Національної поліції України з метою запобігання порушенням правил дорожнього руху. Аналізуються ключові аспекти організаційної структури та функцій поліцейських підрозділів, які здійснюють контроль за безпекою на дорогах. Особлива увага приділяється правовому регулюванню, визначенню повноважень поліції та їхньому забезпеченню на законодавчому рівні. Робота також розглядає механізми взаємодії поліції з іншими відомствами та громадськими організаціями з метою забезпечення ефективного контролю та зменшення порушень правил дорожнього руху в Україні. У даній роботі розглядаються організаційно-правові особливості діяльності Національної поліції у сфері запобігання порушенням правил дорожнього руху. Зокрема, проаналізовано організаційну структуру та функції поліцейських підрозділів, які займаються контролем за безпекою на дорогах. Також розглянуто важливі аспекти правового регулювання, які визначають повноваження поліції щодо запобігання та реагування на порушення правил дорожнього руху. Особлива увага приділяється взаємодії поліції з іншими відомствами та громадськими організаціями з метою ефективного забезпечення безпеки на дорогах. Отже, дана робота пропонує висвітлити організаційні та правові аспекти роботи Національної поліції у сфері запобігання порушенням правил дорожнього руху та розкрити шляхи підвищення ефективності її діяльності в цьому напрямку.

Ключові слова: Національна поліція, правове забезпечення, організаційне забезпечення, взаємодія, запобігання, правила дорожнього руху.

Постановка проблеми. В сучасному українському суспільстві питання безпеки на дорогах та дотримання правил дорожнього руху стають все більш актуальними, оскільки зростає кількість дорожньо-транспортних пригод і порушень правил, що призводять до непередбачуваних наслідків для життя та здоров'я людей, а також завдають значних матеріальних збитків. Відповідно, у центрі уваги стає діяльність національної поліції як ключового органу, що відповідає за забезпечення безпеки на дорогах та вжиття заходів щодо запобігання порушенням правил дорожнього руху. Проблема полягає в необхідності дослідження організаційно-правових аспектів діяльності національної поліції у сфері запобігання порушенням правил дорожнього руху з метою ефективного контролю та зменшення кількості дорожніх пригод і порушень правил. Це включає в себе аналіз організаційної структури поліції, розкриття її повноважень та обов'язків у цій сфері, оцінку ефективності правового регулювання, що стосується запобігання дорожнім інцидентам, а також вивчення механізмів співпраці з іншими відомствами та громадськими організаціями для досягнення загальної мети – забезпечення безпеки на дорогах. Такий аналіз є критично важливим для розробки та вдосконалення стратегій і методів роботи поліції з метою ефективного запобігання дорожнім пригодам та порушенням правил дорожнього руху, що відображається на загальному стані безпеки на дорогах та суспільного порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботі національної поліції важливим етапом є інтеграція європейських принципів та стандартів правоохоронної діяльності, зокрема, акцент на застосуванні превентивних поліцейських заходів.

Різні аспекти поліцейської діяльності у попередженні правопорушень через застосування превентивних заходів досліджували різні науковці, серед яких: У. Русанюк [3], В. Варивода, Д. Євдокимов, Г. Сюравичик, О. Жук [1], Х. Ярмакі, Р. Пилипів, М. Веселов [5].

Такі дослідники та вчені, як О. Сердюк, К. Бугайчук [4], С. Ігнатов [2], внесли вагомий внесок у розуміння організаційно-правових аспектів запобігання порушенням правил дорожнього руху поліцією в Україні через свої наукові дослідження та публікації.

Мета статті полягає у розкритті основних аспектів організації та правового регулювання діяльності поліції в Україні з метою запобігання порушенням правил дорожнього руху. Стаття спрямована на вивчення системи заходів, що вживаються поліцією для забезпечення безпеки на дорогах, а також на аналіз ефективності цих заходів у запобіганні дорожнім пригодам та порушенням правил дорожнього руху. Метою статті є висвітлення організаційних та правових аспектів роботи поліції з метою підвищення ефективності її діяльності у цій сфері та забезпечення безпеки всіх учасників дорожнього руху.

Виклад основного матеріалу. У 2023 році збільшилась кількість дорожньо-транспортних пригод (ДТП) на 26,9% порівняно з попереднім роком, досягнувши загальної кількості 23 642 випадки. Число загиблих унаслідок ДТП зросло на 9,4%, становлячи загалом 3 053 особи у 2023 році. Також відзначається збільшення кількості травмованих у ДТП на 27,5%, досягнувши загалом 29 502

постраждалих у 2023 році. Хоча у деяких регіонах відбулося зменшення кількості ДТП та постраждалих, загальна тенденція є позитивною і вимагає подальшого удосконалення заходів безпеки дорожнього руху для зменшення кількості інцидентів та їх наслідків [11].

Така статистика ставить питання посилення профілактики запобігання національною поліцією порушенням правил дорожнього руху.

Організаційно-правові особливості запобігання національною поліцією порушенням правил дорожнього руху - це комплекс заходів та правових норм, що регулюють та визначають організаційне забезпечення та функціонування поліційних структур з метою забезпечення безпеки на дорогах.

Це включає в себе розподіл повноважень між підрозділами поліції, систему контролю за їхньою діяльністю, проведення профілактичних та превентивних заходів, співпрацю з іншими відомствами та громадськістю, а також впровадження та дотримання встановлених законодавством правил та процедур. Ці особливості спрямовані на зменшення кількості порушень правил дорожнього руху, підвищення рівня безпеки учасників дорожнього руху та покращення дорожньої ситуації в цілому, а також організаційного забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

Діяльність Національної поліції України у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відіграє ключову роль, оскільки саме їй доручено обов'язки щодо запобігання, попередження та оформлення дорожньо-транспортних пригод [1, с. 97-98].

Суб'єктами з профілактики правопорушень є державні органи, зокрема Національна поліція, громадські організації та окремі громадяни, які періодично виконують завдання з профілактики правопорушень [3, с. 175].

Запобігання порушенням правил дорожнього руху є важливою функцією для Національної поліції України і базується на спеціальних організаційно-правових особливостях.

Терміни та мета Національної поліції в умовах сучасної державності враховуються у визначенні патрульної поліції як незалежного підрозділу та структури поліції, що відповідає за правове та організаційне забезпечення громадської безпеки, правопорядку, захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави. Її функції включають запобігання, виявлення та припинення злочинів та порушень законів, а також забезпечення безпеки на дорогах [5, с. 99].

Україна має ряд законодавчих актів, які регулюють питання дорожнього руху та безпеки на дорогах, таких як Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про Національну поліцію» [6], Закон України «Про дорожній рух» [7].

Варто відзначити, що у 2020 році Кабінет Міністрів України прийняв рішення про затвердження розпорядження «Щодо ухвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року». Однак, на сьогодні не було виявлено суттєвих змін у покращенні організаційного та правового забезпечення [8].

Це важливо, оскільки безпека на дорогах безпосередньо впливає на життя та здоров'я громадян, економічний розвиток країни і загальний рівень її благополуччя. Наявність законодавчих актів, які регулюють питання дорожнього руху та правового забезпечення на дорогах, є основою для створення системи правил

і стандартів, які дозволяють зменшити кількість дорожньо-транспортних пригод і захистити життя учасників руху.

Проте, важливо визнати, що прийняття законів само по собі не гарантує покращення безпеки на дорогах. Для досягнення позитивних результатів необхідні комплексні заходи, включаючи ефективне виконання законодавства, надання відповідних ресурсів та інфраструктури для організаційного забезпечення порядку, а також ефективну освітню та інформаційну роботу серед громадян.

У світлі цього факту те, що не було суттєвих змін у покращенні безпеки на дорогах України після прийняття Стратегії до 2020 року, свідчить про необхідність більш ефективної реалізації положень законодавства та звернення уваги на проблеми, які є причиною дорожніх аварій та порушень правил дорожнього руху. Недоліки у виконанні законодавства можуть призвести до серйозних наслідків для безпеки громадян і правового забезпечення, тому вирішення цієї проблеми є надзвичайно важливим для уряду та суспільства в цілому.

Ефективна законодавча база є запорукою успішної діяльності Національної поліції України. Національна поліція України має спеціалізовані підрозділи, які відповідають за контроль за дорожнім рухом та безпеку на дорогах. Це включає патрульну поліцію України (Департамент патрульної поліції) – міжрегіональний територіальний орган Національної поліції України, який складається зі структурних підрозділів апарату Департаменту патрульної поліції і його територіальних (відокремлених) підрозділів.

Правове забезпечення діяльності підрозділів превентивної діяльності має значну кількість нормативних актів, які відрізняються за різними ознаками, такими як суб'єкти правотворчості, порядок прийняття, назва, порядок набрання чинності, а саме:

- положення Про Національну поліцію: Постанова КМУ від 28.10.2015 р. № 877. Накази МВС:
- про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1376;
- про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: Наказ МВС України 08.02.2019 р. № 100;
- про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС, МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735;
- про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395;

Не можна не звернути увагу на той факт, що згідно з результатами оцінки службової діяльності Національної поліції України за 2022 рік, патрульна поліція була визнана респондентами найбільш ефективним підрозділом поліції, поряд з дільничними офіцерами поліції, працівниками оперативних підрозділів та службою «102» [9].

Спостерігається постійний ріст рівня довіри до патрульної поліції, який у 2022 році становив 16,7%, порівняно з минулим роком (12,6%), що є на 4,1%

вище [4, с. 25]. Так, рівень довіри до патрульної поліції постійно зростає, що свідчить про певний успіх у діяльності поліції в цій сфері. Це є результатом взаємодії та ефективних заходів безпеки дорожнього руху, які впроваджує поліція, а також сприятливого спілкування з громадськістю та позитивного сприйняття її роботи загалом. Ріст рівня довіри є важливим показником ефективності діяльності поліції в запобіганні порушенням правил дорожнього руху і підтриманні громадської безпеки на дорогах.

Національна поліція активно використовує технічні засоби для контролю за порушеннями правил дорожнього руху, такі як відеоспостереження, радари для вимірювання швидкості, алкотестери та інші. Використання технічних засобів для контролю за порушеннями правил дорожнього руху в Україні регулюється Кримінально-процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення [7]. Найближчим за змістом напрямком може бути лише організаційне забезпечення публічного порядку відповідно до ч. 3 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію».

Поліцейські здійснюють постійне патрулювання на дорогах для виявлення порушень та організаційного забезпечення дотримання правил учасниками дорожнього руху. Вони також проводять превентивні заходи, включаючи освітню роботу серед водіїв та пішоходів. Ця діяльність регулюється Законом України «Про Національну поліцію» [6] та іншими відповідними нормативно-правовими актами, які визначають повноваження та функції поліції щодо забезпечення безпеки на дорогах.

Згідно з чинним законодавством (згідно зі статтею 222 КУпАП), Національна поліція має повноваження розглядати та вирішувати справи, що стосуються різноманітних адміністративних правопорушень [10].

Важлива взаємодія і використання технічних засобів та проведення патрулювання для забезпечення безпеки на дорогах в Україні визначається декількома ключовими факторами. По-перше, безпека на дорогах є пріоритетною задачею для будь-якого суспільства.

По-друге, ефективне патрулювання доріг дозволяє поліції оперативно реагувати на небезпечні ситуації на дорогах та негайно припиняти порушення правил. Це сприяє покращенню загальної безпеки на дорогах та створює умови для комфортного та безпечного руху для всіх учасників.

По-третє, проведення превентивних заходів, включаючи освітню роботу серед водіїв та пішоходів, допомагає підвищити свідомість щодо правил дорожнього руху та безпеки на дорогах, що допомагає сформуванню культури безпеки на дорогах серед населення та може значно зменшити кількість дорожніх пригод.

Серед таких випадків варто відзначити порушення громадського порядку, порушення правил дорожнього руху, а також випадки порушень правил безпеки руху транспортних засобів та правил користування ними. Поліцейські надають інформацію та роз'яснення щодо правил дорожнього руху громадянам, водіям та пішоходам, щоб підвищити рівень свідомості та відповідальності.

Хоча поліція розглядає і вирішує значну кількість справ, пов'язаних з адміністративними правопорушеннями, основною особливістю її адміністративно-юридичної діяльності є те, що головною метою цієї діяльності є забезпечення публічної безпеки і збереження громадського порядку [2, с. 10].

Особливість організаційно-правової діяльності поліції в галузі запобігання полягає в широкому колі посадових осіб, які мають юрисдикційні повноваження. Згідно зі статтею 222 частини 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, працівники органів та підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання та відповідно до наданих їм повноважень, мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення від імені поліції.

Національна поліція накладає відповідні санкції на осіб, які порушують правила дорожнього руху, згідно з встановленою законодавчою процедурою [10].

Загалом, організаційно-правові особливості запобігання порушенням правил дорожнього руху в Україні включають широкий спектр заходів, спрямованих на підтримку безпеки на дорогах та виконання водіями встановлених правил і обмежень.

Висновки і пропозиції. Організаційно-правові особливості запобігання порушенням правил дорожнього руху Національною поліцією в Україні включають широкий спектр заходів, таких як використання технічних засобів контролю, патрулювання доріг, превентивні заходи та санкції за порушення. Ці заходи спрямовані на забезпечення безпеки учасників дорожнього руху та підвищення рівня свідомості щодо правил та обов'язків на дорозі.

Щоб покращити систему запобігання порушенням правил дорожнього руху Національною поліцією України, необхідно, по-перше, сприяти розширенню використання технічних засобів контролю, це визначається як критична необхідність. Збільшення кількості відеоспостереження на дорогах, а також встановлення додаткових радарів для вимірювання швидкості та алкотестерів для виявлення нетверезих водіїв, допоможе вдосконалити моніторинг і контроль за порушеннями.

По-друге, посилення освітньої роботи є не менш важливим аспектом. Запровадження обов'язкових курсів з безпеки дорожнього руху для водіїв та пішоходів, а також включення цієї теми у шкільну та студентську програми, сприятиме підвищенню рівня свідомості та відповідальності усіх учасників руху.

По-третє, необхідно забезпечити регулярні тренування та навчання поліцейських з питань контролю за дорожнім рухом та взаємодії з громадою сприятиме їхній ефективності в роботі.

По-четверте, вдосконалення законодавства вимагає постійної уваги. Проведення аналізу та оновлення законодавства щодо дорожнього руху з метою підвищення ефективності санкцій та впровадження нових правил безпеки є важливим етапом у цьому процесі.

Нарешті, запровадження інноваційних технологій, таких як штучний інтелект та автономні системи, допоможе покращити контроль за дорожнім рухом та прогнозування інцидентів.

Список використаної літератури

1. Варивода В., Євдокимов Д., Сюрвачик Г., Жук О. Забезпечення Національною поліцією безпеки дорожнього руху: правові та організаційні аспекти. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. 110 с.
2. Ігнатов С. Конспект лекцій з дисципліни “Превентивна (профілактична) поліцейська діяльність”. Рецензенти Манжула А., Очеретяний М. Дніпро, 2019. С. 4.

3. Русанюк У. Я. Класифікація суб'єктів системи профілактики адміністративних проступків посадових осіб органів публічного управління. Часопис Київського університету права. 2020. № 1. С. 173-176.
4. Сердюк О. О., Бугайчук К. Л. Безпека та довіра 2022: за результатами досліджень 2015-2022 років, проведених у Харківській області: монографія, І. В. Щербакова та ін.; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2022. 184 с.
5. Ярмакі Х. П., Пилипів Р. М., Веселов М. Ю. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. С. 99.
6. Про Національну поліцію: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 6.03.2024).
7. Про дорожній рух: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення: 6.03.2024).
8. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 07.03.2024).
9. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17civik2018/zvit2021/Zvit_NPU_2022_.pdf (дата звернення: 9.03.2024).
10. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text> (дата звернення 10.03.2024).
11. Статистика ДТП в Україні за 2022-2023 роки. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka> (дата звернення 01.03.2024).

References

1. Variavoda V., Yevdokymov D., Syuravchuk G., Zhuk O. (2019) Ensuring Road Safety by the National Police: Legal and Organizational Aspects [in Ukrainian].
2. Ignatov S. (2019). Lecture Notes on "Preventive (Prophylactic) Police Activities" Discipline [in Ukrainian].
3. Rusanuk U. Ya. (2020). Classification of Subjects in the System of Preventing Administrative Offenses by Officials of Law Enforcement Agencies [in Ukrainian].
4. Serdiuk O. O., Bugaichuk K. L. (2022). Security and Trust 2022: Based on Research Results from 2015-2022 Conducted in the Kharkiv Region [in Ukrainian].
5. Yarmaki Kh. P., Pylypiv R. M., Veselov M. Yu. (2019). Administrative-Legal Regulation of the Patrol Police Activities for Ensuring Road Safety in Ukraine [in Ukrainian].
6. On the National Police: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> [in Ukrainian].
7. On Road Traffic: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> [in Ukrainian].
8. Approval of the Strategy for Improving Road Safety in Ukraine for the Period up to 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
9. Report of the National Police of Ukraine on the Results of Work in 2022. Official website of the Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17civik2018/zvit2021/Zvit_NPU_2022_.pdf [in Ukrainian].
10. On Approval of the Instruction for the Preparation of Police Materials on Administrative Offenses in the Field of Road Safety Not Recorded in Automatic Mode: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated November 7, 2015 No. 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text> [in Ukrainian].
11. Road Traffic Accidents Statistics in Ukraine for 2022-2023. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.03.2024 р.

A. V. Denysova, Doctor of Science in Law, Professor

Odesa State University of Internal Affairs

Head of the Department of Administrative Law and Administrative Process

1 Uspenska St, Odesa, 65014, Ukraine

e-mail: alinadenysova99@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5551-9297>

S. V. Medvedenko, PhD of Law (Degree of Philosophy Doctor)

Odesa State University of Internal Affairs

Dean Faculty for Training of Personnel for Police Units of Preventive Activities

1 Uspenska St, Odesa, 65014, Ukraine

e-mail: 7431367@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9441-8552>

ORGANIZATIONAL AND LEGAL PECULIARITIES OF PREVENTION OF TRAFFIC VIOLATIONS BY THE NATIONAL POLICE

Summary

The development of transportation infrastructure and the growth of the automotive fleet inevitably lead to an increase in road traffic, posing complex challenges for national law enforcement agencies in ensuring road safety and preventing traffic violations. Research indicates that effective prevention of traffic violations requires a comprehensive approach that considers both organizational and legal aspects. The aim of this work is to explore the organizational and legal features of the Ukrainian National Police's activities aimed at preventing traffic violations. Key aspects of the organizational structure and functions of police units responsible for road safety enforcement are analyzed, along with a focus on legal regulation, defining the police's powers, and their legislative support. The paper also examines mechanisms for police cooperation with other agencies and civil organizations to ensure effective control and reduction of traffic violations in Ukraine. It delves into the organizational and legal aspects of the National Police's activities in preventing traffic violations, analyzing the organizational structure and functions of police units responsible for road safety enforcement. Special attention is given to police interaction with other agencies and civil organizations to effectively ensure road safety. Therefore, this work aims to highlight the organizational and legal aspects of the National Police's efforts in preventing traffic violations and to identify ways to enhance its effectiveness in this regard.

Keywords: national police, legal framework, organizational framework, cooperation, prevention, traffic rules.